УДК 351.82:334.72(477)
DOI: https://doi.org/10.32782/2415-3583/41.10

Іляш О.І.
доктор економічних наук,
завідувач сектора макроекономічного аналізу та прогнозування
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку
Національної академії наук
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7882-3942

Хаустова В.Є.
доктор економічних наук, директор
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку
Національної академії наук
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5895-9287

Іванов Ю.Б.
доктор економічних наук,
головний науковий співробітник
сектора макроекономічного аналізу та прогнозування
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку
Національної академії наук
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5309-400X

Шевчук О.А.
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної кібернетики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4117-1474

АДАПТАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ДО ВИМОГ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню трансформації інституційної структури центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування та реалізацію державної економічної політики, у період 2000–2026 рр. Проведено аналіз нормативно-правових актів (Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», постанов Кабінету Міністрів України № 459, 504, 903, 1653), які визначають статус, повноваження та функціональне наповнення Міністерства економіки та його правонаступників. Встановлено, що трансформація міністерства мала не лінійний, а циклічний характер, проявляючись у чергуванні етапів функціонального розмежування та інституційної концентрації, що безпосередньо впливає на збалансованість державного управління підприємницькою діяльністю. Окрему увагу приділено сучасному етапу (2025 р.), коли в межах одного центрального органу – Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України – сконцентровано напрями економічного розвитку, підприємництва, аграрної політики та довкілля. На основі порівняльних показників країн Східного партнерства (SME Policy Index 2024) визначено, що Україна має відносно сильні позиції у сфері операційного середовища для бізнесу, однак потребує посилення інституційної спроможності та розвитку механізмів банкрутства і «другого шансу». Обґрунтовано, що розвиток підприємництва поступово трансформується з допоміжного інструмента економічної політики у самостійний інтегруючий функціональний блок, який забезпечує реалізацію економічної, промислової, аграрної, інноваційної та екологічної політик через діяльність суб'єктів господарювання. Запропоновано перспективні напрями вдосконалення інституційної моделі: запровадження системи моніторингу ефективності політики щодо МСП, оновлення середньострокових планів підтримки підприємництва, посилення консультацій з бізнесом, розвиток цифрових інструментів регуляторної взаємодії та адаптація до принципів "Small Business Act" і практик ЄС.

Ключові слова: *інституційна модель, державне управління, підприємництво, центральний орган виконавчої влади, Міністерство економіки, розвиток МСП, євроінтеграція, регуляторне середовище, «другий шанс», інституційна спроможність.*

© Іляш О.І., Хаустова В.Є., Іванов Ю.Б., Шевчук О.А., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Постановка проблеми. Розвиток підприємництва в Україні в умовах воєнних викликів, європейської інтеграції та структурної перебудови економіки є одним із ключових завдань державної економічної політики. Підприємницький сектор забезпечує створення робочих місць, формування конкурентного середовища, наповнення бюджетів, розвиток інновацій та адаптацію національної економіки до нових зовнішніх і внутрішніх умов. Водночас, ефективність підтримки підприємництва значною мірою залежить не лише від наявності окремих програм чи фінансових інструментів, а й від якості інституційної моделі державного управління, спроможної забезпечити узгодженість економічної, регуляторної, промислової, аграрної, екологічної та інноваційної політик.

Упродовж 2000–2026 рр. інституційна структура центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування та реалізацію державної економічної політики, зазнала низки суттєвих трансформацій. Зміни назв, повноважень і функціонального наповнення Міністерства економіки України та його правонаступників відображали пошук оптимального балансу між функціональною спеціалізацією і концентрацією управлінських компетенцій. Особливої актуальності ця проблема набула після укрупнення інституційної моделі, коли в межах одного центрального органу було сконцентровано напрями економічного розвитку, підприємництва, аграрної політики та довкілля. Така модель відкриває можливості для комплексного управління розвитком бізнес-середовища, однак водночас посилює ризики інституційної перевантаженості, дублювання функцій і недостатньої координації між різними блоками державної політики.

Зважаючи на складність сучасних трансформацій, адаптація інституційної моделі державного управління до вимог розвитку підприємництва має ґрунтуватися на системному підході. Він передбачає оцінювання нормативно-правових змін, аналіз функціонального змісту діяльності міністерства, зіставлення національної практики з європейськими стандартами, а також використання сучасних аналітичних інструментів для виявлення інституційних дисбалансів. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження того, наскільки наявна модель державного управління забезпечує умови для розвитку малого і середнього підприємництва, дерегуляції, цифровізації адміністративних процедур, впровадження політики «другого шансу» та формування стабільного регуляторного середовища.

Важливим аспектом є те, що інституційна трансформація центрального органу виконавчої влади повинна розглядатися не як формальна адміністративна реорганізація, а як зміна механізму взаємодії держави, бізнесу та суспільства. Саме від узгодженості повноважень, чіткості розподілу функцій, прозорості регуляторних процедур і здатності 1 державних інституцій реагувати на потреби підприємницького сектору залежить ефективність економічного відновлення та довгострокова конкурентоспроможність України. Тому дослідження адаптації інституційної моделі державного управління до вимог розвитку підприємництва є актуальним як у теоретико-методичному, так і в прикладному вимірі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження присвячені широкому колу питань, пов'язаних із державним регулюванням підприємницької діяльності, модернізацією інститутів державного управління, діджиталізацією адміністрування, підтримкою МСП та формуванням стійкого бізнес-середовища. Родіна, Савченко та Довганов [1] запропонували модель державного регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану, яка передбачає квоти, міжнародні угоди, розвиток ринкової інфраструктури, надання державної підтримки, інвестиції в інновації та удосконалення нормативно-правової бази. Сиченко та Гавричков [2], на основі аналізу чотирьох етапів інституціональної модернізації системи підтримки підприємництва в Україні (1991–2025), доходять висновку, що дієвість інституційного середовища визначається не стільки кількістю контролюючих органів, стільки спроможністю до координації та цифрової інтеграції; системними проблемами, на їхню думку, продовжують залишатися фрагментарність управління, нормативно-правова невизначеність та неоднорідність кадрового потенціалу.

Хожило [3] розглядає трансформацію системи державного управління в Україні у контексті впливу євроінтеграції, глобалізації та війни через ключові вектори модернізації (імплементація європейських стандартів, забезпечення транспарентності, децентралізації та переходу до цифрових технологій), реалізація яких є необхідною попри значні виклики (проблеми комунікації, кадровий дефіцит та високий рівень корупції); Автор пропонує перспективні шляхи вдосконалення, зокрема посилення цифровізації, розвиток людського капіталу та контроль за результатами впровадження реформ. Гончарук [4], спираючись на аналіз європейського досвіду формування ефективної моделі діяльності державного управління (Велика Британія, Франція, Німеччина та Італія), обґрунтовує доцільність її адаптації в Україні з урахуванням вітчизняних особливостей відбудови держави, національного менталітету та культурних традицій, а також сучасних світових ризиків і глобальних викликів.

Ходжаян [5], на основі порівняльного аналізу світового досвіду в сфері інституційної підтримки підприємництва в ЄС, США, Канаді та Південній Кореї в контексті економічних дисбалансів (пандемія, енергетична нестабільність та інституційні трансформації), виокремлює найбільш дієві моделі підтримки МСП, що включають фінансову і цифрову інклюзію, ефективність регуляторних заходів та синергію з підприємництвом. Автор пропонує для української економіки провести трансформацію інституцій: створивши агентство на зразок SBA, впровадивши тест на МСП та запровадивши регіональні центри підтримки й приватні акселератори стартапів, з огляду на потреби післявоєнного відбудови та урахуванням обмежених бюджетних ресурсів. Линюк та Черевко [6] наголошують, що в умовах децентралізації та викликів воєнного часу здатність територіальних громад до інноваційного розвитку підприємництва залежить від узгодження стратегічних пріоритетів на різних рівнях управління та від якості інституційного середовища; а це вимагає поступового переходу до спеціалізованих моделей державної підтримки, що враховують галузеву спеціалізацію, кадровий потенціал, рівень розвитку інфраструктури та інші особливості регіонального середовища.

Іляш, Шевчук, Рощина, Лазаренко та Колішенко [7] акцентують увагу на тому, що одним із ключових компо-

нентів ресурсного потенціалу є підприємництво, а для його відновлення потрібен сприятливий нормативно-правовий регуляторний механізм, що свідчить про актуальність адаптації системи державного управління до вимог розвитку бізнес-середовища. Кизим, Хаустова, Решетняк, Попович та Юденко [8] зазначають, що стійкість економічної системи передбачає не лише здатність протистояти зовнішнім шокам, а й здатність до динамічної трансформації та адаптації, спрямованої не лише на мінімізацію збитків бізнесу, а й на забезпечення його структурної трансформації та розвитку в умовах високої економічної невизначеності. Яценюк [9], проаналізувавши динаміку інвестиційної привабливості України у 2022–2025 рр., доводить, що її тенденція до зростання безпосередньо залежить від розвитку інституційної інфраструктури, імплементації системних реформ та стимулювання підприємницької діяльності, що свідчить про необхідність модернізації інституційної моделі державного управління для забезпечення сталого економічного розвитку в повоєнний період.

Водночас, незважаючи на значний обсяг наукових досліджень, досі недостатньо сформовані підходи до проведення комплексної оцінки щодо відповідності інституційної структури центрального виконавчого органу потребам підприємництва, принципам європейської підтримки МСП та цілям повоєнного відновлення, що обумовило мету написання даної статті.

Метою статті є обґрунтування науково-прикладних засад адаптації інституційної моделі державного управління до вимог розвитку підприємництва в Україні на основі аналізу еволюції структури та повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері економічної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Еволюція інституційної структури центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування та реалізацію державної економічної політики, у 2000–2026 рр. характеризується високою динамікою організаційних змін, що відображає пошук оптимальної моделі державного управління економічним розвитком і підприємницькою діяльністю. Нормативною основою функціонування центральних органів виконавчої влади є Закон України «Про центральні органи виконавчої влади», який визначає загальні засади утворення, реорганізації та ліквідації міністерств, їх статус, завдання та місце у системі органів виконавчої влади [10]. У межах цієї правової рамки формувалася й інституційна модель Міністерства економіки, положення про яке було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459, що закріпила його статус як центрального органу виконавчої влади у сфері формування та реалізації державної економічної політики [11]. Це дає підстави розглядати трансформацію міністерства не як суто адміністративну зміну назви чи структури, а як процес перерозподілу управлінських функцій у системі державного регулювання економіки та підприємництва.

Подальша зміна інституційної конфігурації міністерства відображала періодичне перегрупування функцій економічного, торговельного, аграрного, екологічного та підприємницького спрямування залежно від політичних і управлінських пріоритетів держави. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2021 р. № 504 Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України було перейменовано на Міністерство економіки України, що засвідчило інституційне відокремлення ширшого аграрного блоку від власне економічного ядра державної політики [12]. Натомість постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 р. № 903 започаткувала протилежну управлінську логіку, передбачивши перейменування Міністерства економіки України на Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, а також ліквідацію Міністерства аграрної політики та продовольства і Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів із визначенням нового міністерства їх правонаступником [13]. Така інституційна зміна свідчить про перехід від функціональної спеціалізації до укрупненої моделі управління, у межах якої політика економічного розвитку, підприємництва, аграрного сектору та довкілля концентрується в одному центрі ухвалення рішень.

Інституційна трансформація 2025 р. не обмежилася формальним перейменуванням міністерства, а спричинила масштабне коригування нормативно-правового поля, необхідне для приведення чинних актів у відповідність до нової моделі розподілу повноважень. Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2025 р. № 1653 було внесено зміни до низки актів Кабінету Міністрів щодо діяльності Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства, зокрема шляхом заміни попередніх найменувань органів у сферах технічного регулювання, закупівель, меліорації, продовольчого забезпечення, стратегій та інших напрямів державної політики [14]. Офіційний перелік правових засад діяльності міністерства також фіксує одночасну наявність базових актів різних етапів його інституційної еволюції, зокрема Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», постанови № 459, постанови № 504 та постанови № 903 [15]. Це підтверджує, що у 2000–2026 рр. трансформація повноважень міністерства мала не лінійний, а циклічний характер, проявляючись у чергуванні етапів функціонального розмежування та інституційної концентрації, що безпосередньо впливає на збалансованість державного управління підприємницькою діяльністю.

У процесі дослідження еволюції інституційної структури та трансформації повноважень Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України (Міністерства) доцільним є застосування інтегрованого підходу до аналізу, що поєднує оцінку факторних залежностей, моделювання поведінки агентів та стратегічне планування в динамічному середовищі (Рис. 1).

Такий підхід дозволяє системно відобразити взаємозв'язки між інституційними змінами, політиками державного управління та результатами їх реалізації у сфері підприємництва. Зокрема, використання регресійних моделей, логіт-моделей та підходів динамічного програмування забезпечує можливість оцінки впливу трансформацій повноважень на ефективність державної політики та відповідність її стандартам ЄС.

Зазначена логіка інтегрованого аналізу відображена на рис. 1, який ілюструє взаємодію ключових аналітичних інструментів у межах системи стратегічного прийняття рішень, зокрема поєднання економетричних, поведінкових та когнітивних підходів із сучасними алгоритмами штучного інтелекту. Подана на рисунку

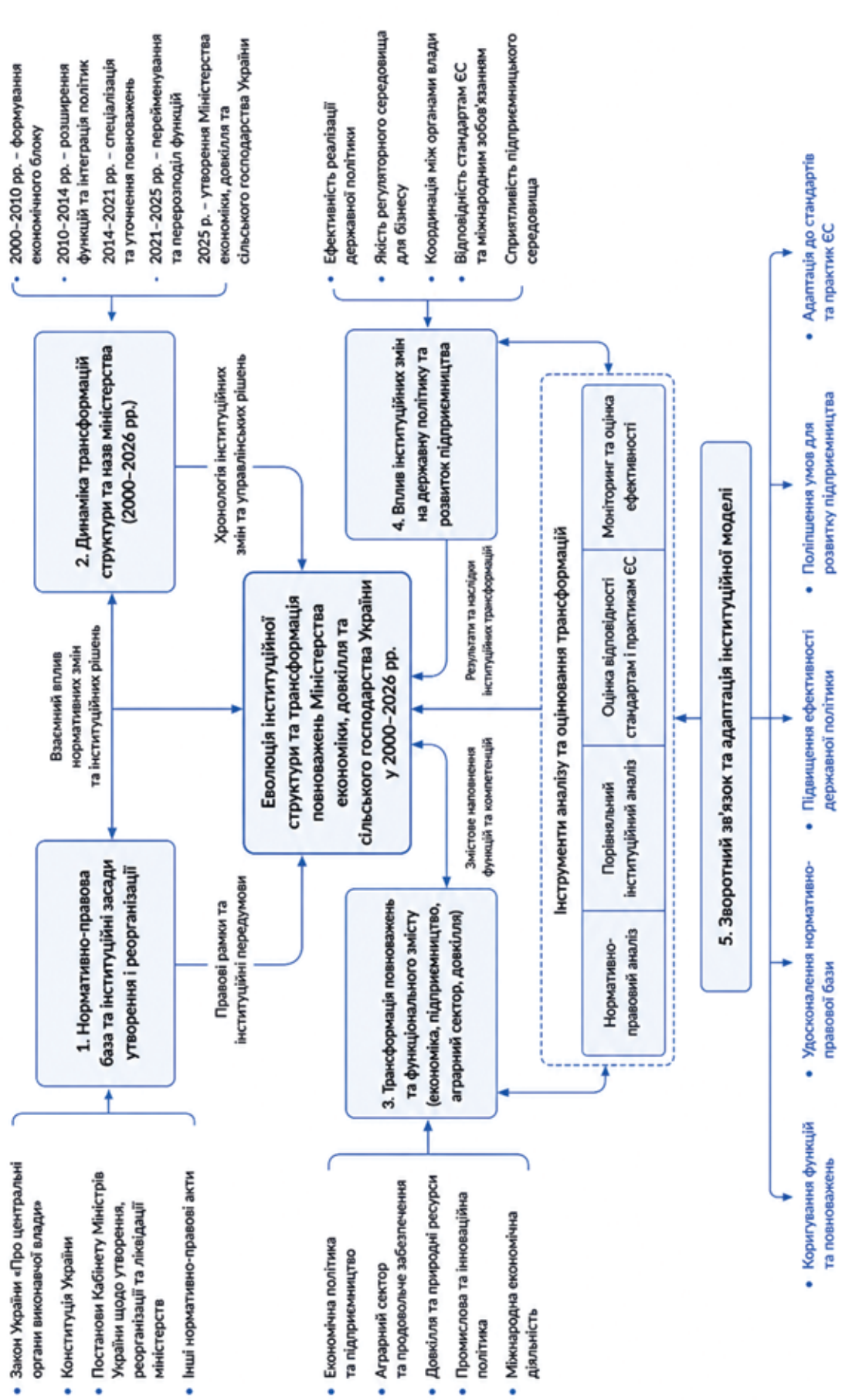

Рисунок 1 – Еволюція інституційної структури та трансформація повноважень Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України у 2000–2026 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»; постанов Кабінету Міністрів України № 459 (2014), № 504 (2021), № 903 (2025), № 1653 (2025); офіційних матеріалів Міністерства економіки України.

модель демонструє, що оцінка інституційних трансформацій має ґрунтуватися не лише на формальному аналізі нормативно-правових змін, але й на врахуванні поведінкових характеристик економічних агентів, взаємодії між суб'єктами політики та впливу зовнішнього середовища. Це особливо важливо у контексті дослідження трансформації функцій Міністерства у 2000–2026 рр., оскільки інституційні зміни супроводжуються зміною логіки прийняття рішень, пріоритетів державної політики та механізмів її реалізації. Використання інструментів машинного навчання, нейронних мереж та підкріплювального навчання дозволяє підвищити точність оцінки ефективності інституційних реформ і забезпечити адаптивність системи державного управління до умов невизначеності. Це формує методологічне підґрунтя для подальшого аналізу відповідності функцій Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України задекларованим цілям політики, стандартам і практикам Європейського Союзу (ЄС).

Подальший розвиток інституційної архітектури центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування економічної політики, у 2014–2021 рр. характеризується переходом від фрагментованої моделі розподілу функцій до їх часткової консолідації у межах профільного Міністерства, що відображало спробу узгодження політики розвитку підприємництва, інвестиційної діяльності та зовнішньоекономічних відносин у контексті євроінтеграційних зобов'язань України [16].

У цей період відбувалося поступове розширення повноважень у сфері дерегуляції, формування політики розвитку малого і середнього підприємництва, а також адаптації національного законодавства до норм ЄС, що визначило нову логіку інституційної взаємодії між державою та бізнесом і посилило вимоги до узгодженості політик [16]. Окрім того, інституційні зміни супроводжувалися збереженням функціональних перетинів із іншими центральними органами виконавчої влади, що обумовлювало певну неузгодженість політик і ускладнювало формування цілісного механізму державного управління підприємницькою діяльністю, зокрема у частині підтримки МСП та координації економічних реформ [17].

Сучасний етап трансформації (2021–2026 рр.) характеризується подальшою інтеграцією функцій у сфері економічної політики, аграрного розвитку та суміжних напрямів державного регулювання, що відображає прагнення до формування комплексної моделі державного управління підприємництвом із урахуванням принципів сталого розвитку та європейських стандартів політики [16; 17]. У цьому контексті розширення повноважень Міністерства супроводжується посиленням його ролі у координації політик відновлення економіки, підтримки підприємництва та інтеграції до єдиного ринку ЄС, що обумовлює необхідність узгодження функціональної структури органу з цілями стратегічних документів та acquis ЄС, зокрема у сфері підтримки МСП і розвитку конкурентного середовища [16]. Разом з тим, зростання кількості функцій і сфер відповідальності підвищує ризики інституційної перевантаженості та потребує чіткішого розмежування повноважень, удосконалення механізмів координації та підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері підприємницької діяльності, що підтверджується оцінками міжнародних організацій щодо інституційної спроможності та якості економічного управління в Україні [17]. Аналіз інституційного, операційного середовища та механізмів банкрутства і «другого шансу» у країнах Східного партнерства дозволяє оцінити рівень відповідності політик розвитку підприємництва європейським стандартам та практикам. Узагальнені порівняльні показники за відповідними вимірами наведено у табл. 1.

Як свідчать дані табл. 4.2.1, Україна демонструє відносно вищі позиції у вимірі операційного середовища (4.11), що свідчить про поступ у розвитку електронних сервісів, спрощенні адміністративних процедур та зниженні бар'єрів для ведення бізнесу. Разом з тим, у сфері інституційного та регуляторного забезпечення (3.68) зберігається відставання від лідерів регіону, зокрема Грузії, що вказує на потребу подальшого вдосконалення координації політик та інституційної спроможності органів державного управління. Найбільш проблемним залишається напрям банкрутства та «другого шансу» (2.52), що відображає недостатній розвиток механізмів раннього попередження фінансової неспроможності, реструктуризації та підтримки відновлення підприємницької діяльності після кризових ситуацій.

Узагальнюючи еволюцію інституційної структури та трансформацію повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері економічної політики у 2000–2026 рр., слід відзначити, що ключовою тенденцією є поступовий перехід від інституційної фрагментації до функціональної інтеграції, яка супроводжується підвищенням вимог до координації політик, узгодженості стратегічних документів та відповідності європейським стандартам державного управління, зокрема у сфері підтримки підприємництва та розвитку МСП. Це зумовлює необхідність подальшого вдосконалення інституційної моделі державного управління підприємництвом через підвищення узгодженості політик, чіткість розподілу функцій та адаптацію до стандартів і практик ЄС.

Функціональний зміст діяльності центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування та реалізацію державної економічної політики, визна-

Таблиця 1 – Порівняльна оцінка інституційного та регуляторного середовища, операційного середовища та політик банкрутства і «другого шансу» країн Східного партнерства (2024 р.)

Показник	Вірменія	Азербайджан	Грузія	Молдова	Україна	Середнє по країнах Східного партнерства
Інституційне та регуляторне середовище	3.24	3.69	4.37	3.93	3.68	3.78
Операційне середовище	3.99	4.25	4.51	4.34	4.11	4.24
Банкрутство та другий шанс	1.97	1.91	3.36	2.00	2.52	2.35

Джерело: сформовано авторами на основі OECD, European Bank for Reconstruction and Development. (2024). SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024. Paris: OECD Publishing [8]

чається через закріплені у нормативно-правових актах повноваження, які структурно відображають основні напрями державного управління у сферах економічного розвитку, підприємництва, промисловості, аграрної політики та довкілля. Відповідно до положення про Міністерство, до ключових функцій належить формування та реалізація державної політики економічного і соціального розвитку, державної регуляторної політики, політики у сфері розвитку підприємництва, державної політики у сфері інвестиційної діяльності, зовнішньоекономічних відносин, а також участь у формуванні політики розвитку конкуренції та забезпечення функціонування ринків [13]. У цьому контексті розвиток підприємництва інтегрується у загальну систему економічного управління через інструменти дерегуляції, вдосконалення бізнес-середовища, стимулювання підприємницької активності та формування інституційних умов для функціонування суб'єктів господарювання [15].

Систематизація функцій Міністерства за напрямами державної політики дозволяє виокремити взаємопов'язані функціональні блоки, в межах яких реалізуються завдання розвитку підприємництва. Зокрема, у межах економічного напряму здійснюється макроекономічне прогнозування, формування політики економічного розвитку та координація реформ; у промисловому – реалізація державної промислової політики та підтримка виробничого сектору; у аграрному – забезпечення розвитку сільського господарства та агропромислового комплексу; у сфері довкілля – інтеграція екологічних вимог у економічну діяльність; у підприємницькому – формування сприятливого регуляторного середовища, розвиток малого і середнього підприємництва та підтримка бізнесу. При цьому саме підприємницький компонент виконує функцію інтеграції зазначених напрямів, оскільки забезпечує реалізацію політик через суб'єктів господарювання як основних агентів економічної діяльності.

Зауважимо, що аналіз функціонального змісту діяльності Міністерства свідчить про складну багаторівневу структуру повноважень, у якій поєднуються стратегічні, регуляторні та координаційні функції, що формують основу державного управління підприємництвом. Зокрема, Міністерство здійснює нормативно-правове регулювання, розроблення стратегічних документів, координацію діяльності інших органів виконавчої влади, а також забезпечує реалізацію державних програм підтримки підприємництва. Разом з тим, концентрація широкого спектра функцій у межах одного органу обумовлює необхідність чіткого розмежування повноважень та підвищення рівня інституційної узгодженості, що є передумовою ефективного функціонування системи державного управління підприємницькою діяльністю.

Зміна функціонального наповнення діяльності центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування економічної політики, у 2000–2026 рр. відбувалася у напрямі розширення та інтеграції повноважень за основними напрямами державної політики. При цьому розвиток підприємництва поступово трансформувався з допоміжного інструмента економічної політики у самостійний функціональний блок, що забезпечує реалізацію державних пріоритетів у сфері економічного зростання, конкурентоспроможності та розвитку ринкового середовища. Відповідна динаміка зміни значущості функціональних напрямів діяльності Міністерства узагальнено представлена на рис. 2. і свідчать про те, що функціональна структура діяльності Міністерства еволюціонує від домінування макроекономічних і регуляторних функцій до більш комплексної моделі, у якій зростає значущість полі-

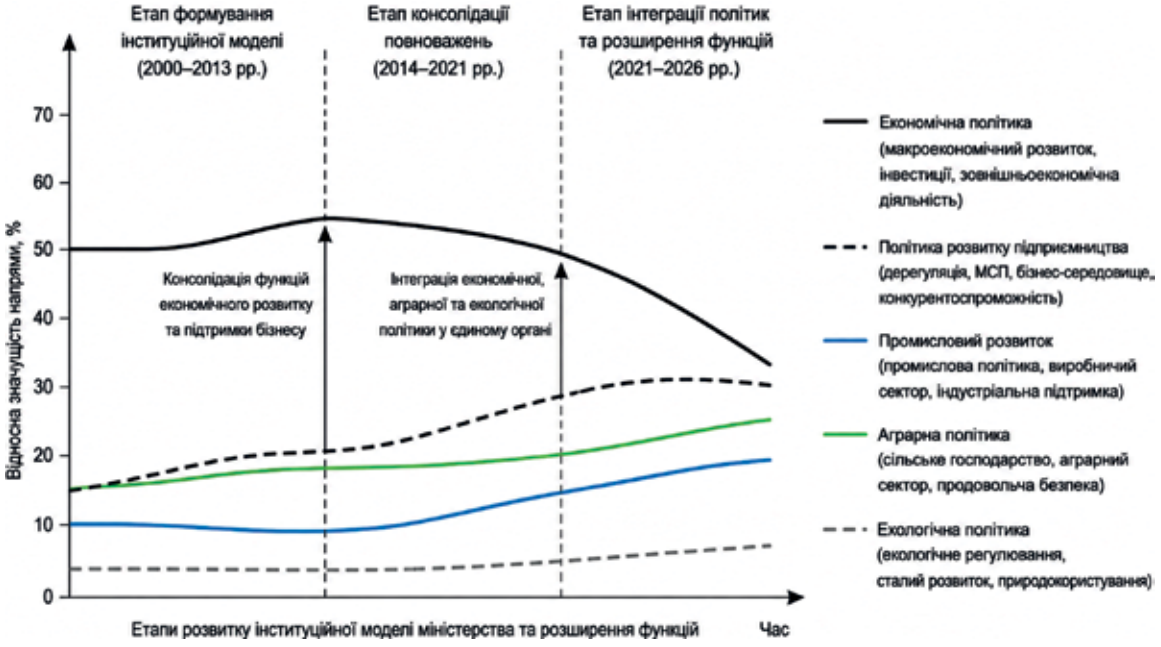

Рисунок 2 – Динаміка трансформації функціональних напрямів діяльності Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України у контексті розвитку підприємництва (2000–2026 рр.)

Джерело: сформовано авторами на основі нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Міністерства економіки України, та офіційних матеріалів центрального органу виконавчої влади

тики розвитку підприємництва, промислового розвитку, а також аграрного та екологічного компонентів. При цьому підприємницький напрям виконує інтегруючу роль, забезпечуючи реалізацію державної політики через суб'єктів господарювання та формуючи основу для узгодження різних секторних політик.

Варто зазначити, що зниження питомої ваги економічної політики на рис. 2 має відносний характер і обумовлене не скороченням її функцій, а їх інституційною диференціацією та інтеграцією у межах окремих напрямів державної політики, зокрема підприємницької, промислової, аграрної та екологічної. Така трансформація відображає загальну тенденцію переходу до більш комплексного та міжсекторального підходу у державному управлінні економікою.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що адаптація інституційної моделі державного управління до вимог розвитку підприємництва в Україні має розглядатися як комплексний процес зміни структури, повноважень, функціонального змісту та механізмів координації центрального органу виконавчої влади у сфері економічної політики. Еволюція відповідного міністерства у 2000–2026 рр. Свідчить про циклічне чергування етапів функціонального розмежування та інституційної концентрації, що відображає пошук оптимальної управлінської моделі для забезпечення економічного розвитку, підтримки підприємництва та узгодження секторальних політик.

Доведено, що трансформація Міністерства економіки України у Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України посилила міжсекторальний характер державного управління та створила передумови для інтеграції економічної, підприємницької, аграрної й екологічної політик. Водночас така концентрація повноважень формує ризики інституційної перевантаженості, дублювання функцій і зниження оперативності управлінських рішень. Тому ефективність укрупненої моделі залежить від чіткого розмежування компетенцій, удосконалення внутрішніх координаційних механізмів, прозорого визначення відповідальності структурних підрозділів та узгодження стратегічних документів із пріоритетами розвитку підприємництва.

На основі порівняльних показників країн Східного партнерства виявлено, що Україна має відносно сильні позиції у сфері операційного середовища для бізнесу, що пов'язано з розвитком цифрових сервісів, спрощенням адміністративних процедур і поступовим зниженням бар'єрів для підприємницької діяльності. Разом з тим, на основі нижчих оцінок інституційного та регуляторного середовища, а також показників за напрямом банкрутства і «другого шансу» визначається необхідність подальшого посилення інституційної спроможності, розвитку механізмів раннього попередження фінансової неспроможності, удосконалення процедур реструктуризації та підтримки відновлення бізнесу після кризових ситуацій.

Обґрунтовано, що розвиток підприємництва у сучасній інституційній моделі державного управління поступово трансформується з допоміжного інструмента економічної політики у самостійний інтегруючий функціональний блок. Саме підприємницький напрям забезпечує практичну реалізацію економічної, промислової, аграрної, інноваційної та екологічної політик через діяльність суб'єктів господарювання, що потребує належного нормативного, організаційного та аналітичного забезпечення. У цьому контексті перспективними напрямами вдосконалення інституційної моделі є запровадження системи регулярного моніторингу ефективності політики щодо МСП, оновлення середньострокових планів підтримки підприємництва, посилення механізмів консультацій із бізнесом, розвиток цифрових інструментів регуляторної взаємодії та адаптація національних підходів до принципів "Small Business Act" і практик ЄС.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення методичного інструментарію кількісної оцінки впливу інституційних трансформацій на результативність державної політики у сфері підприємництва. Особливого значення набуває застосування економетричного моделювання, агент-орієнтованих підходів, машинного навчання та сценарного аналізу для виявлення взаємозв'язків між змінами повноважень центрального органу виконавчої влади, якістю регуляторного середовища, динамікою підприємницької активності та рівнем відповідності державної політики стандартам Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Родіна О. В., Савченко Т. В., Довганьов М. А. Формування моделі державного регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету.* 2024. № 1(8). С. 58–63. DOI: https://doi.org/10.31319/2709-2879.2024iss1(8).306402pp58-63

2. Sychenko V., Havrychkov O. Institutional modernization of public entrepreneurship governance in Ukraine: stages, trends, and prospects. *Dnipro Academy of Continuing Education Herald. Series: Public Management and Administration.* 2025. Vol. 9, No. 2. P. 50–58. DOI: https://doi.org/10.54891/2786-698X-2025-2-5

3. Хожило М. Е. Трансформація системи державного управління в сучасній Україні: аналіз основних принципів та підходів. *Державне будівництво.* 2024. № 2(36). С. 117–128. DOI: https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-08

4. Гончарук О. Р. Європейський досвід формування ефективної моделі публічноуправлінської діяльності та його адаптація в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління.* 2024. № 1(29). С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-9660-2024-1(29)-6-14

5. Ходжаян А. Міжнародний досвід інституційної підтримки малого підприємництва в умовах економічних дисбалансів. *Економічний аналіз.* 2025. Т. 35. № 2. С. 144–156. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.144

6. Линдюк А., Черевко Г. Інституційні та стратегічні засади державної політики інноваційного розвитку підприємництва в територіальних громадах. *Економіка та суспільство.* 2025. № 82. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-33

7. Іляш О. І., Шевчук О. А., Рощина Н. В., Лазаренко І. С., Колішенко Р. О. Прогнозування зміни ресурсного потенціалу соціально-економічного відновлення України. *Проблеми економіки.* 2025. № 2(64). С. 50–59. DOI: https://doi.org/10. 32983/2222-0712-2025-2-50-59

8. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Решетняк О. І., Попович М. В., Юденко Є. В. Оцінювання резильєнтності економічних систем в умовах невизначеності: існуючі підходи та їх практична імплементація. *Бізнес Інформ.* 2025. № 10. С. 48–65. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-48-65

9. Яцентюк Р. В. Інвестиційний клімат та інституційне середовище бізнесу в Україні в сучасних умовах. *Актуальні проблеми економіки.* 2025. № 7. С. 78–84. DOI: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-289-78-84

10. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3166-17

11. Кабінет Міністрів України. (2014). Постанова від 20.08.2014 № 459 «Питання Міністерства економіки». URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/459-2014-%D0%BF

12. Кабінет Міністрів України. (2021). Постанова від 21.05.2021 № 504 «Про перейменування Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/504-2021-%D0%BF

13. Кабінет Міністрів України. (2025). Постанова від 21.07.2025 № 903 «Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства». URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/903-2025-%D0%BF

14. Кабінет Міністрів України. (2025). Постанова від 10.12.2025 № 1653 «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо діяльності Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства». URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1653-2025-%D0%BF

15. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. (2026). Правові засади діяльності. URL: https://me.gov.ua/Documents/List?id=2c90ad86-f47a-4c19-bf95-13345b83c279&lang=uk-UA&tag=PravoviZasadiDiialnosti

16. European Commission. (2024). Ukraine Report 2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en

17. OECD. (2025). SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/sme-policy-index-eastern-partner-countries-2024_3197420e-en.html

References:

1. Rodina O., Savchenko T., Dovhanov M. (2024). Formation of the model of state regulation of business activities in conditions of war. *Economic Bulletin of the Dniprovsk State Technical University,* no. 1(8), pp. 58–63. DOI: https://doi.org/10.31319/2709-2879.2024iss1(8).306402pp58-63

2. Sychenko V., Havrychkov O. (2025). Institutional modernization of public entrepreneurship governance in Ukraine: stages, trends, and prospects. *Dnipro Academy of Continuing Education Herald. Series: Public Management and Administration.* vol. 9, no. 2. p. 50–58. DOI: https://doi.org/10.54891/2786-698X-2025-2-5

3. Khozhylo M. (2024). Transformation of the public administration system in modern Ukraine: analysis of basic principles and approaches. *State Formation,* no. 2(36), pp. 117–128. DOI: https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-08

4. Honcharuk O. R. (2024). European experience of forming an effective model of public administration and its adaptation in Ukraine. *Expert: Paradigm of Law and Public Administration,* no. 1(29), pp. 6–14. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-9660-2024-1(29)-6-14

5. Khodzhaian A. (2025). International experience of institutional support for small business in conditions of economic imbalances. *Economic Analysis,* no. 35(2), pp. 144–156. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.144

6. Lyndyuk A., Cherevko G. (2025). Institutional and strategic foundations of state policy for innovative development of entrepreneurship in territorial communities. *Economy and Society,* no. 82. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-33

7. Ilyash O. I., Shevchuk O. A., Roshchyna N. V., Lazarenko I. S., Kolishenko R. O. (2025). Forecasting Changes in the Resource Potential of Ukraine's Socioeconomic Recovery. *Economic problems,* no. 2(64), pp. 50–59. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-2-50-59

8. Kyzym M. O., Khaustova V. Yu., Reshetnyak O. I., Popovych M. V., Yudenko Ye. V. (2025). Assessing the Resilience of Economic Systems under Uncertainty: Existing Approaches and Their Practical Implementation. *Business Inform,* no. 10, pp. 48–65. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-48-65

9. Yatsentiuk R.V. (2025). Investment climate and institutional business environment in Ukraine in modern conditions. *Current economic problems,* no. 7, pp. 78–84. DOI: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-289-78-84

10. Law of Ukraine "On Central Executive Authorities" dated 17.03.2011 No. 3166-VI. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/3166-17

11. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2014). Resolution of 20.08.2014 No. 459 "Issues of the Ministry of Economy". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/459-2014-%D0%BF

12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). Resolution of 21.05.2021 No. 504 "On renaming the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/504-2021-%D0%BF

13. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). Resolution of 21.07.2025 No. 903 "Some issues of the Ministry of Economy, Environment and Agriculture". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/903-2025-%D0%BF

14. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). Resolution of 10.12.2025 No. 1653 "On Amendments to Certain Acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine Regarding the Activities of the Ministry of Economy, Environment and Agriculture". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/1653-2025-%D0%BF

15. Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine. (2026). Legal framework of activity. Available at: https://me.gov.ua/Documents/List?id=2c90ad86-f47a-4c19-bf95-13345b83c279&lang=uk-UA&tag=PravoviZasadiDiialnosti

16. European Commission. (2024). Ukraine Report 2024. Available at: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en

17. OECD. (2025). SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2025. Available at: https://www.oecd.org/en/publications/sme-policy-index-eastern-partner-countries-2024_3197420e-en.html

Ilyash Olha, Khaustova Viktoriia, Ivanov Yuriy
Research Center for Industrial Problems of Development of the National Academy of Sciences of Ukraine

Shevchuk Olena
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ADAPTATION OF THE INSTITUTIONAL MODEL OF PUBLIC ADMINISTRATION TO THE REQUIREMENTS OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN UKRAINE

The article is devoted to the study of the transformation of the institutional structure of the central executive body responsible for the formation and implementation of state economic policy in the period 2000–2026. An analysis of regulatory legal acts (the Law of Ukraine "On Central Executive Bodies", resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 459, 504, 903, 1653) was conducted, which determine the status, powers and functional content of the Ministry of Economy and its successors. It was established that the transformation of the ministry was not linear, but cyclical in nature, manifested in the alternation of stages of functional delimitation and institutional concentration, which directly affects the balance of state management of entrepreneurial activity. Special attention is paid to the current stage (2025), when the areas of economic development, entrepreneurship, agrarian policy, and the environment are concentrated within one central executive authority – the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine. Based on the comparative indicators of the Eastern Partnership countries (SME Policy Index 2024), it was determined that Ukraine has a relatively strong position in the field of the operating environment for business, but it needs to strengthen institutional capacity and develop bankruptcy and "second chance" mechanisms. It is substantiated that the development of entrepreneurship is gradually transforming from an auxiliary tool of economic policy into an independent integrating functional unit that ensures the implementation of economic, industrial, agricultural, innovation and environmental policies through the activities of business entities. Promising directions for improving the institutional model are proposed: introduction of a system for monitoring the effectiveness of SME policy, updating medium-term plans for supporting entrepreneurship, strengthening consultations with business, development of digital tools for regulatory interaction and adaptation to the principles of the Small Business Act and EU practices.

Keywords: *institutional model, public administration, entrepreneurship, central executive body, Ministry of Economy, SME development, European integration, regulatory environment, "second chance", institutional capacity.*

JEL Classification: L26, L38, H83, O17

Конфлікт інтересів: Іляш О.І. є членом редакційної колегії журналу. Для забезпечення незалежності редакційного процесу рукопис розглядався редактором, який не мав конфлікту інтересів з автором. Автор не брав участі у відборі рецензентів, процесі рецензування та прийнятті рішення щодо публікації статті. Рукопис пройшов стандартну процедуру подвійного сліпого рецензування.

Дата надходження статті: 19.06.2026
Дата прийняття статті: 24.07.2026
Дата публікації статті: 03.09.2026